

anton
pavlovíč
čechov
višňový
sad

UMĚNÍ je tím zvláštní a dobré, že v něm nelze lhát. Je možné lhát v lásce, v politice, v medicíně, je možné oklamat lidi i samého Pánaboha — byly i takové případy — avšak v umění klamat nelze.

DĚLIT LIDI na úspěšné a neúspěšné znamená dívat se na lidskou přirozenost z omezeného a předpojatého hlediska. Jste vy snad úspěšný, nebo ne? A co já sám? Co Napoleon? Člověk by musel být Bůh, aby rozeznával úspěšné lidi od neúspěšných a nedopouštěl se přitom omylů.

CHTĚLI BYSTE, když líčím zloděje koní, abych prohlásil: „Krásť koně je špatnost.“ Ale to se ví už dávno: můj úkol je prostě ukázat, co je to za lidi.

MŮŽETE nad svými příběhy plakat a vzdychat, můžete trpět se svými hrdiny, ale jsem přesvědčen, že to člověk musí dělat tak, aby to čtenář nezpozoroval. Čím větší objektivita, tím silnější bude účín.

„ZVYKEJTE dobře potravu“, říkával jim otec. A oni rádně žvýkali, procházeli se dvě hodiny denně, myli se ve studené vodě, a přece z nich byli nešťastní lidé bez jakéhokoliv nadání.

JE NUTNÉ, aby na jevišti bylo všechno právě tak složité a právě tak jednoduché jako v životě. Lidé obědvají, a zatímco obědvají, rozhoduje se možná o jejich budoucím štěstí nebo jsou jejich životy na pokraji zhroucení.

vybráno z myšlenek a. p. čechova

živé duše a. p. čechova

SPORY nad dramatickým dílem Antona Pavloviče Čechova, otazníky nad jeho dramatickým talentem i bezmezná oddanost jeho divadelnímu světu (nebo fikci o něm), vinou se dějinami moderního divadla od sklonku 19. století dodnes. Dramatik Čechov byl příliš novým zjevem v současné ruské dramatičce i vedle strmého vrcholu světového dramatu 2. poloviny 19. století — Henrika Ibsena. Mapování velikosti Čechova jako divadelního autora, znepokojivých a dráždivých tajemství jeho her, uskutečňované na jevištích celého světa nejvýznamnějšími umělci, přineslo často cenné dílčí i zásadnější objevy, překvapivé dotyky s životem a duchem doby, stejně jako umělecké prohry.

JLŽ s premiérami Čechovových „velkých“ her (Racek, Strýček Váňa, Tři sestry, Višňový sad) na jevišti MCHATu započala vlastně konfrontace autora s jednotlivými uměleckými směry (realismus, naturalismus, symbolismus), marná snaha o určení příslušnosti a zařazení k tomu či onomu proudu. Nesnadné a jakoby neuchopitelné dílo provokovalo pak každou tvůrčí generaci, ať už vyvolávalo polemiky, bylo přijímáno, deformováno, popíráno. Leckdy mu byla připisována různá otcovství či bylo adoptováno, aby samo o sobě usvědčilo třeba jen v posledních desetiletích z naivity či zvučle ty, kteří v něm hledali pouze společensko kritický tón nebo se vzepřelo serióznějším pokusům o přisvojení ze strany existencionalistů a absurdní dramatiky. Diváci přijímali Čechovovy hry vždy s vnitřním vzrušením, stále však zůstávalo cosi nevysloveného, zamlčeného, rušivého, co naznačovalo další nevyslovené bohatství. Autorovo dramatické dílo prokázalo nejen neobyčejnou jevištní životaschopnost, odvíjí se od něho celý mohutný proud světového dramatu v různých zeměpisných oblastech (silný zejména ve Velké Británii a USA), ale stále prokazuje ustavičnou divadelní životadárnost. Po všech pokusech o Čechova nakonec nezbyvá nic jiného, než stanout s pokorou před autorem a pomalu přes útržky vět, jemné náznaky pokoušet se nahmatávat živou tkáň jeho díla. Více než kde jinde platí zde myšlenka anglického režiséra Petera Brooka: „Inscenovat hru znamená projít stejným tvůrčím procesem jako autor“. Teprve z hlubinného poznání autora je možné vést spojnice s našimi životy, pocity a myšlenkami, objevovat v něm sebe sama a navíc nečekané vazby k elementárním lidským situacím a snahám.

ZAMERNE zacílení na všednost lidských životů a dokonalost celkového tvaru Čechovových her ustálily nejčastěji názor, že jde o obrazy ze života. Svůdnost takového označení prchá, začneme-li si všimnout záměrných Čechovových konfrontací osudů, situací a stanovisek postav, humoru a komediálních aspektů, paradoxů a absurdních momentů, pramenů a motivů dramatických situací, spojení jednání postav s existenciálními rozměry a hranicemi člověka. A tu objevujeme, že Čechovovy hry jsou strukturou, vybudovanou z analytického poznání a vytřídění životního materiálu v novou skladbu, vyjevující nečekané souvislosti jednotlivých fakt, dobývající netušené významy z jejich srážek, prolamující osudové akcenty do povrchu života a svazující zdánlivě bezvýznamné okamžiky s klíčovými tázáními lidstva.

CECHOVUV svět je neobyčejně mnohotvárný, zahrnuje pluralitu života, objímá jeho bohatství paletou, na které nechybí žádná základní barva a jež určuje spektrum individuálních osudů, postihujících elementární vztahy lidí k životu. V jedinci odráží se řád světa,

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ

anton
pavlovič
čečov

višňový sad

Komedie o čtyřech dějstvích
Přeložil Leoš Suchařípa

Režisér: Radim Koval, nositel vyznamenání Za vynikající práci
Výtvarník scény: Vladimír Šrámek, nositel vyznamenání
Za vynikající práci
Výtvarnice kostýmů: Zdeňka Kadrnožková j. h.

Scénická hudba: Karel Kupka
Choreografická spolupráce: Jarmila Kovalová
Dramaturgové: Jiří Lexa a Mojmir Weimann
Asistent režie: Jiří Duras

Raněvská, majitelka panství	zasloužilá umělkyně Zora Rozsypalová Vlasta Vlasáková
Aňa, její dcera	Miluše Dreiseitlová
Varja, její adoptovaná dcera	Milena Asmanová
Gajev, její bratr	Alois Müller
Lopachin, podnikatel	Jaroslav Švehlík
Trofimov, student	Zdeněk Dřevojánek
Simeonov-Piščík, statkář	Bedřich Kolliner

Charlotta, guvernantka	Jiřina Froňková
Jepichodov, účetní	Karel Vochoč
Duňaša, panská	Jana Vaňková
Firs, komorník	Miloš Pavlín
Jaša, mladý sluha	Ladislav Frej
Kolemjdoucí	Miroslav Olejníček
Přednosta stanice	Jiří Duras
Poštovní	Leo Psoťka j. h.
Hosté, služebnictvo	členové externího sboru činohry

Spoluúčinkují členové operního a operetního orchestru
Představení řídí: Miloslav Kožušník, nositel vyznamenání Za vynikající práci
Text sleduje: Heda Reminová

Premiéra dne 16. a 21. listopadu 1969 v Divadle Jiřího Myrona

střetává se v něm vnější skutečnost s jeho individuálními dispozicemi a výsledkem je obraz vnitřního světa člověka, hledajícího v časovém vymezení jednoho života své naplnění. Tato hledání nalezené hodnoty a domnělé jistoty, pevné přímé cesty či rozpačitá a udivená tápání, jsou neustále poměřována možnostmi člověka, předpoklady celého lidského rodu. Autorova důvěra ve schopnosti lidí, náročnost ušlechtilého humanisty, ustavičně konfrontuje stav lidstva s jeho šancí a nalézá přetřhané kontakty, mechanický a uzavřený koloběh „cirkulaci věcí“ a „výměnu látkovou“ namísto organického vývoje. Neuchopitelná mnohotvárná skutečnost, skrývající vnitřní zákonitosti pohybu spolu s mírou a možností sebezpoznání vytvářejí bludiště, z něhož lidé hledají cestu, aby naráželi na zrcadlové stěny, ve kterých občas na okamžik spatří svou pravou tvář. Autorova nesmírná objektivita a moudrost chrání před ukvapenými soudy a závěry a objevuje lidské možnosti každého jedince, stejně jako zdrcujícím způsobem přistihuje a usvědčuje všechno, co vně i uvnitř člověka produkuje lidský zánik.

ROZMĚR Čechovových všedních „hrdinů“ je proto tragikomický. Schopnosti, možnosti a vůle člověka a skutečnost všedních dnů pojí se ustavičně v mnohonásobných konfrontacích jednotlivých okamžiků v řetěz, odtrhávající člověka od kořenů jeho bytí. A znovu jsme u autorovy moudrosti, která v každé postavě hledá zároveň tragické a komické jako vzájemně propojené dvě stránky existence. I tam, kde postavy jakoby byly jednoznačně dány, nalézáme s překvapením protipóly tragického a komického, jiskřivé napětí rozpornosti člověka, autorovu vůli po zachycení celé složitosti postav, hluboký lidský přístup ke všemu pozemskému. Pochopení a úcta k člověku není ovšem nikde mravním kompromisem s nelidskostí a sebezáhubnými silami uvnitř něho.

Čechovovi lidé žijí svou všední přítomností, kterou proniká bezpečné, ale uzavřené zázemí minulosti, kam není návratu a znepokojující sny, perspektivy, naděje, iluze a sebeklamy o budoucím štěstí. Konfrontace i v této časové rovině je dnes obohacena o další dimenzi — naši zkušenost, která je budoucností Čechovových postav a jež sama o sobě prověřuje únosnost již tehdy s lehkou ironií a humorem traktovaných dílčích receptů na štěstí. Neboť Čechovův humanismus je totální, jeho kritériem je naplnění základních potřeb každého člověka. Konkrétnost prostředí, historických okolností a jednání Čechovových postav má obecnější podstatu a dosah, je spojena s metaforickým viděním, básnickou projekcí lidského nitra, postihující široké souvislosti a vazby jednotlivin. Autor tak objevuje v lidských osudech mnoho paradoxního a absurdního, v konfrontacích rafinovaně sráží drobné plošky života a úsměv, který vyvolávají jeho hry, je výslednicí poznání, ve kterém se mísí obdiv a pochopení s ironií a hořkým sarkasmem.

ČLOVĚK, srážející se s neproniknutelným fátém civilizace, dezintegrovaná a rozporná osobnost — to je transpozice antických a shakespearovských témat do moderního věku. Pohlédneme-li na Čechova takto, pak se zdají nepochopitelné výtky z nedramatičnosti, chaotického a popisného vršení materiálu, ale vyjevuje se dokonalá dramatická stavba a řád, perfektní a jemné vyvážení tragického a komického jako odraz velikosti i bídy existence člověka, odkazující znovu k Shakespeareovi. Hluboký a mnohostranný umělecký obraz neuzavírá dilemata lidské existence, objektivně odráží její rozpory a soud — ponechává divákům. Čechovův svět má dostředivou sílu, která vtahuje dovnitř, viklá zkušenostmi a jistotami a nabízí ve spoluprožití osudů postav sebezpoznání.

Jiří Lexa

umělci o a. p. čechovovi

JEN AT

druzí žasnou stále nad novými a novými dramatiky a střídají je jako kabáty — tisíce takových jako já, Vám, Antone Pavloviči, zůstanou navždycky věrní. Tisknu Vám ruku a dovolíte-li, libám ji. Vsevolod Mejerchold

ZNATE

Čechovovy hry? To je dramatik! Člověk, který divadelní citění dovedl po samu mez dokonalosti. Vedle něho mám pocit, že jsem začátečník. George Bernard Shaw

V ČEM

já vidím význam Čechovovy tvorby? Je to můj přítel, velký spisovatel, velký dramatik, velký člověk. Čas od času mě navštíví a začneme si povídat. V něm ke mně přichází Shakespeare, Shaw, Whitman a další a já se výborně cítím v jejich společnosti. Přisednou si k nám také vědci, muži a ženy a zbavují nás trápení. Je mezi námi málo velkých lidí. Ale my je poznáváme, obdivujeme je a těšíme se, že s námi splývají. Ve středu zájmu je bezpochyby Čechov. Básník jako Whitman, dramatik jako Shakespeare, velký člověk jako všichni ti ostatní, které v sobě zahrnuje. Ale Čechov je ještě něco víc. Je to přítel. Sean O'Cassey

ANTON PAVLOVIČ

byl zdrženlivý, v jeho povídkách je popsáno mnoho lidského utrpení, jeho humor není hlučný, jeho optimismus není slepý a o své lásce k životu se nešířil — miloval život bez přísah a velkých slov. Poučení z Čechova není v jeho poučení, ale v jeho umění. Nad tím se musí zamyslet jak spisovatel, tak čtenář, který reptá a někdy se i zlobí: „Proč tedy nejsou Čechovové?“ Ilja Erenburg

U ČECHOVA

se naučíte takové jemnosti, že když popíšete ptáka, jak chodí po zemi, čtenář bezpečně vycítí, že má křídla. Ernest Hemingway

TEŽKO SI

představíme nějakého dramatika, který by četl Čechova a nepocítoval určitou závist nad jednou vlastností jeho her. Je to Čechovova vyrovnanost. V tom je snad blíže Shakespeareovi než kterýkoliv jiný dramatik. Promítání času, nutné na divadle, je méně zkrslující, všechno je jasnější, má méně strachu ze směšnosti, méně strachu z hrdinství. Jeho kresba je jemná a pohled teplý, tak teplý, že legendární obraz Čechova se v našem divadle stal obrazem muže téměř sentimentálního a spisovatele, jehož hry jsou elegie, postscriptum odumírajícího věku. Mimochodem — nebyl jediným ruským spisovatelem, u kterého se zdá, že jedná se všemi postavami, jako by byl s nimi spřízněn. Není to charakteristický rys samotného Čechova, ale téměř celé ruské literatury. Zmiňuji se o tom proto, abych ukázal, kdy tomu podléhá a kdy se z toho vymaňuje. Arthur Miller

DÍLO

OBRAZY

GRAFIKU

PLASTIKY

KERAMIKU - SKLO

TEXTIL - UŽITÉ UMĚNÍ

BYTOVÉ DOPLŇKY

Vám v bohatém výběru nabízí Dilo — podnik Českého fondu
výtvarných umění — středisko Ostrava 1, Revoluční 12 ve svých
prodejnách:

Ostrava 1, Jiráskovo nám. 10

Ostrava - Poruba, Leninova 686

Haviřov II, Zápotockého ul. 45

Valašské Meziříčí, Vsetínská 5

„DÍLA Z DÍLA - ZÁRUKA UMĚLECKÉ KVALITY“

